

United States Holocaust Memorial Museum

Rozhovor se Zuzanou Urbanovou
December 11, 2011
RG-50.675*0004

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

PREFACE

The following interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Rights to the interview are held by the United States Holocaust Memorial Museum.

The reader should bear in mind that this is a verbatim transcript of spoken, rather than written prose. This transcript has been neither checked for spelling nor verified for accuracy, and therefore, it is possible that there are errors. As a result, nothing should be quoted or used from this transcript without first checking it against the taped interview.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

ZUZANA URBANOVÁ December 11, 2011

Q: Dobrý den, můžete mi říct celé vaše jméno?

A: Zuzana Urbanová.

Q: Jak jste se jmenovala za svobodna?

A: Benešová.

Q: Kdy jste se narodila?

A: Šestýho desátý tisíc devět set třicet tři.

Q: A kde to bylo?

A: Tady v Třebíči. Přímo v té ulici, jak ještě žiju.

Q: Byli jsme zde za vámi již před třemi týdny a bavili jsme se vlastně o vašich vzpomínkách na období druhé světové války. Teď jsme zde znova, abychom natočili váš příběh na profesionální kameru. Mám u sebe poznámky z toho předešlého rozhovoru, tak možná se k nim budu odkazovat, během rozhovoru. To jenom pro začátek. Smím se zeptat, kde vy jste vlastně bydleli, během okupace?

A: No tak během okupace tady v tomhle domě, jak jsme teď. Nebydleli jsme jinde.

Oni Židi nesměli bydlet ve městě, ale tady v týhle ulici mohli bejt, takže my jsme se stěhovat nemuseli.

Q: Můžete mi říct, jak byla velká vaše rodina, jak se jmenovali členové vaší rodiny?

A: Myslíte i babičku, dědy?

Q: Spíš mě zajímá vaše...

A: Jenom má rodina. To byla maminka, tatínek a ještě sestru jsem měla.

Q: Jak se jmenovali?

A: Tatínek se jmenoval Arnošt, maminka Inge a sestra Hana.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

Q: Jaké vlastně byli národnosti, rodiče?

A: Český.

Q: A jakého byli náboženství?

A: Tatínek byl žid, maminka křesťanka.

Q: Měli nějaké problémy z toho, že si vzala křesťanka žida, žid křesťanku?

A: Samozřejmě. Maminka, jako pak celá rodina už s ní jako nemluvila. Protože byli jako proti tomu, aby si vzala tatínka. A pak dál, když jsme začali nosit hvězdu, tak chtěli, aby se rozvedli. Maminka nechtěla a tím vlastně nás a tatínka jako zachránila, protože se nerozvedla.

Q: A vy sama jste někdy slyšela od vašich prarodičů nebo příbuzných z matčiny strany nějaké poznámky vůči vašemu otci nebo vůči židům?

A: My jsme se s nima nestýkali, vůbec. Oni bydleli v Brně, vlakem se jezdit nesmělo, takže oni k nám nejezdili a my k nim taky ne.

Q: Co vlastně dělal váš tatínek?

A: Tatínek byl skladníkem v jedné židovské firmě, jako semena.

Q: Kde ta firma sídlila?

A: Na náměstí právě, tam byl velikej barák na náměstí.

Q: Co dělala maminka?

A: Maminka nic, ta byla v domácnosti.

Q: Můžete mí říct, vy jste chodila do české školy nebo do židovské školy?

A: Ne, do české, do první třídy akorát, pak už se začala nosit hvězda, v tom jednačtyřicátým a od té doby... jsem už do školy nešla. Až po válce.

Q: Kolik dětí z té školy nebo z vaší třídy bylo židovského původu nebo ze smíšených manželství?

A: Já jsem chodila, tady hnedka byla škola, kdysi židovská naproti hned v baráku.

Tam nikdo nebyl, jenom já.

Q: A vy jste musela nosit tu hvězdu i do školy?

A: No do školy ne, to už jsem nesměla do školy. Já jsem chodila akorát do první třídy, protože hvězda sse začala nosit v roce čtyřicet a já jsem šla do první třídy v devětatřicátým, takže jsem ten první ročník akorát dodělala. Ale do druhý třídy už jsem nenastoupila. To už jsem nesměla.

Q: Můžete mi popsat, vlastně, jaké další ústrky vůči vaší rodině vznikly, po okupaci Československa Němci?

A: No, ústrky. Ústrky byly hrozný, protože hlavně gestapo, to sem... V Třebíči nemělo sídlo gestapo, to bylo v Jihlavě, ale voni měli ty auta, voni sem často jezdili. A třeba jenom tady, to si pamatuju jako děcko, tady byli dvanáctkrát, tady v tomhle baráku. Bud' na udání nějaký, že něco máme, nebo estli nemáme potraviny, protože jsme neměli potravinový lístky, jenom maminka. Takže tady celej barák jak vidíte, ten byl vždycky celej převrácenej, peřiny roz... obrazy vysklený, peřiny rozřezaný. Opravdu škaredě. Třeba stejček měl kdysi, jako tatínek od něj tenhle barák tenkrát dostal, tak měl dole dva velký sklady, tak dělal lihoviny. Takže u nás v baráku pořád byla kořalka. A tak třeba když přišli takový jako víte, co si pamatuju, třeba dole ve sklepě si vzal pětilitrovou lahev, jak se nakládaly kdysi vajíčka nebo okurky, a všechny ty likéry jak jsme tady měli, půl litru, litr, jak každej doma něco má, tak to slili. A vodnesli. To mi už jako dítěti bylo divný, kdyby si to aspoň vodnesli, ale to

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

pak bylo na vyelití, když to všechno dohromady slili. Víte takový, bylo to divný, no. Takže jsme žili ve strachu, den ze dne, kdy zase tady zastavilo auto, tak už jsme měli strach, protože ty auta tenkrát nejezdily. Tady nikdo neměl tolik těch aut. A jak se objevilo černý auto, tak už jsme věděli, že jsou to oni. Každý byl v jedný místnosti, nás nahnali s tou Hankou dozadu, tady do kuchyně třeba tatínka, tady maminku. Nebyli jsme nikdy pohromadě.

Q: Kdy sem takhle začali jezdit?

A: Ti Němci? No museli hned, protože až pak tatínka zavřeli, jako byl pryč, tak to už sem přestali. Do toho dvačtyřicátýho. Třičtyřicátýho. To byl tatínek mrtvej.

Q: Říkala jste, že byli z gestapa. Jak jste věděla, že je to gestapo, jak to bylo poznat?

A: Za prvé, to už jste na nich viděli. Kožený kabáty dlouhý, ty kloboučky jejich, no a černý auto. Jak zastavilo černý auto, tak už jsme věděli, že jsou to oni, a Jihlava, značka na autě. Tak to člověk poznal. No a to jejich chování. To víte, že prásk sem, prásk tam, kde nějaká pěkná váza nebo soška, to všechno rozbili. Hodili to po zemi. Práskli s tím.

Q: Vy jste říkala, že jste vychodila vlastně pouze první třídu, jak vám to vysvětlili, že nemůžete dál chodit do školy?

A: No protože jsem měla hvězdu a židi do školy nesměli. Tím to skončilo. Má sestra jí nenosila, protože hvězda se začala nosit až od šesti let, ona je sedmatřicátý ročník, takže ona hvězdu nenosila. No já jsem jí musela nosit. Takže ona se mohla pohybovat všude, já ne.

Q: A ptala jste se třeba, proč židi musí nosit hvězdy, proč nemůžete chodit do školy?

A: Ne. Nějak to mě nenapadlo. Byla jsem označená a tím jsem byla označená. Tatínek jí nosil taky, maminka ne. Nevím.

Q: Co ještě dál jste nemohla dělat, kromě toho, že jste nemohla chodit do školy, byly ještě nějaké další omezení?

A: No samozřejmě. Večer se nesmělo bejt venku dýl jak do osmi. Ted' nesměla jsem nikam, tady jenom v tý naší ulici, ono se tomu říká ted'ka jako ghetto, ale ono to opravdu tak bylo, protože, jak bych vám to... Za mostem, to už bylo Podklášteří, tam už se taky nesmělo. Akorát jsem měla na Hrádek a na ten židovskej hřbitov a tam jsem celejch těch pět let vegetovala, nikam jinam jsem nemohla. No jak bych vám to řekla, ani třeba ne do divadla, nebo když byl cirkus, když ledasco bylo. Na plovárnu ne. Všude byli cedulky „židům a psům vstup zakázán“, člověk tam nesměl.

Q: Chodili vás třeba navštěvovat vaše české kamarádky?

A: Ale jo, s některýma... Akorát jednu jsem měla, tu mám dodnes, Zdenu. To byla takový jako strašně hodný děcko, jako děvče. Ta jediná sem za mnou chodila do bytu, jinak ty ostatní rodiče se báli. Ale ona její maminka byla vdova, tak říkala, jako že může, ale to ne, že se jí jako ženský nemůže nic stát. tak ta se mnou kamarádila celou válku, ta jediná. Ty ostatní ne. No pokřikovali, víte, proto je mně dneska takový, já nevím, jak bych vám to řekla. My jsme se nechovali, tak jak dneska. Tady je plno cigánů, tady v tý naší čtvrti. A po nich pokřikujou, že jsou cigáni, tak tenkrát pokřikovali po nás, no. Takže s nima tak nějak cejtím, protože mě to mrzí, když se na ně řve, že jsou cigáni. Jenže ti se neumějí chovat, to je to horší.

Q: Říkala jste, že tomuto místu se říká ghetto a že tomu tak i bylo. Můžete nějak popsat, kde jsme ted', a kde jste bydlela a vyrůstala?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: Podívejte se, když se semka přijde od mostu, tak se jde takovou ouzkou uličkou.

Tam byla kdysi brána, tam se dávaly na noci i mříže, řetězy, tím to bylo vo... A pak je další vchod do horní ulice jako, a tím začínalo jako to ghetto, víc tady nebylo. A ono to končí, protože je to ohraničený řekou. Za řekou jsou hradby, tam už bylo město. A tady dál v té horní ulici jsou skály a tam je hrádek, zase dál už nemůžete. A končilo to zase skalou, teď už tam udělali lávku, že můžete projít třeba dál, ale to se nikam nedalo, jenom kopec, samá skála. Takže to bylo opravdu ohraničený.

Q: A proč se tomu říkalo ghetto, nebo říká ghetto?

A: Kdysi oni taky židi nesměli ven. Já nevím, v kterým roce jako, kdysi. To měli takhle ohraničený, ti nesměli z toho ghetta ven. Tak asi. Hlavně obchody. Tady byly obchody, ale nesměli obchodovat ve městě. Žili tady v tomhle úseku.

Q: Takže zde žili převážně židé.

A: Jenom židé. No pak za mě už ne. Už tady se to pak kombinovalo, protože pak, až už směli mít obchody ve městě hlavně, takže tam měli velký obchody ve městě, ale ještě tady bydleli nebo se přestěhovali do toho města, tak okamžitě pak už v těchhle bytech bydleli lidi. To už bylo hodně namíchaný.

Q: Takže i před válkou zde bydlely české rodiny?

A: Ano. Ano. I před válkou. Kdo to tady opustil, že židů, hodně jich šlo taky dál třeba do města, tak se to tady ten barák prodal a tím pádem už tady vznikli jako normální lidi, bydleli. Né židi, né jenom židi. Někdo odešel do Ameriky, třeba Zubákovi zezadu, ten velkej barák, jak je tady, tak ti odešli do Ameriky. Někdo jel, ti mladí tady byli, těm bylo tak dvacet, tak šli do naší armády, byli v Anglii, byli ve Francii. Takže někdo odešel.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Q: Mluvila jste o návštěvách gestapa u vás doma. Jezdilo gestapo navštěvovat i další rodiny zde, jak říkáte v ghettu?

A: No myslím, že ne. Tady už pak takhle nikdo nebyl. Ono pak v tom dvaadvacátým všichni lidi odešli. Do toho transportu, a tím pádem pak už tady nikdo nebyl.

Q: Mě by zajímalo, jestli bysme ještě mohli chvíli zůstat v tom období před transportem, kdy vlastně v období okupace až po ty transporty, jestli si vzpomenete, jestli třeba ty represe nějaké ostatních lidí jste viděla?

A: Ne. Opravdu ti lidi tu už byli s nima tak vžitý, že tady nedocházelo k nějakým jako že by je neměli rádi, nená... Víte, oni ti židi se tím pádem nějak stáhli, neprovokovali, byli doma. Akorát chodili teda ještě tady do kostela, to chodit mohli, do té první synagogy, ta zadní už nebyla. Nebylo tady nic, ne.

Q: Takže oni mohli navštěvovat jednu synagogu a ta další byla zavřená z jakého důvodu?

A: Ta byla zavřená vždycky, to už pak, ono už jich tu bylo málo těch židů, takže jim stačila tady ta malá. Ta vzadu je hodně veliká. Tam už byly tenkrát sklady. Ta se obnovila jako až teď. Jako udělala se pěkná, protože tam měla pak zelenina sklady a tak.

Q: Jak jste třeba věděla to, že nesmíte v určitou hodinu pryč? Viseli tady někde nějaké vyhlášky na zdech nebo bylo to nějak viditelné?

A: Ne, to už jste tak nějak věděl, co smíte a co nesmíte. Já nevím, to už jste byl tak doma vedenej, co smím a co nesmím. Třeba s děckama jsem kolikrát hrála na honičku třeba, ale jak na věži zabouchalo osm, tak jsem byla doma. Víte, to tak už jste věděl, co můžete a nemůžete. No bylo to, třeba... strašně jsem musela, to měla vždycky

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

maminka strach, jen proboha si něco neudělej, protože k doktorovi jsme nesměli. Já si tak pamatuju, že mě jednou rozbolel zub strašně, tak teď jsem nevěděla, natekla jsem, co. Tak tady byl, on byl bejvalej Rus, pan doktor Záhrbelnej, a tak maminka za ním šla a říká, co má se mnou dělat, že jsem nateklá, že mám strašný bolesti se zubem. A on povídá, doved'te jí sem, vždyť to je... Takže mi maminka dala kabelu a šli jsme, takže taky ještě byli hodný lidi. Takže mě jako ošetřil. No ale měl to na hlavě, kdyby náhodou někdo, buď mě tam viděli – protože zase mě lidi znali chodit s tou hvězdou. Vzal si to na triko, ale pomohl, takže byli i hodní lidi, kteří... zrovna tak jako tady byl pekař, kterej nám jako třeba dal víc rohlíky, chleba. Pomohli nám, lidi. Někteří ne, někteří byli třeba zase zlí a udali vás. Tak jako dneska, jsou lidi hodní, jsou lidi zlí.

Q: Když říkáte, že se mohlo stát, že vás někdo udal, vám se stalo, že by vás někdo udal kvůli něčemu?

A: To jste se nedozvěděl, kdo. To akorát, když přišlo gestapo a něco hledalo, tak jsme věděli jako, že je to na udání. Gestapo samo od sebe nejezdilo, vždycky na udání. Ale to jste se nedozvěděl, kdo. A nikdy. Ani po válce.

Q: Můžete nám popsat takovou návštěvu gestapa, jak vlastně začala?

A: Vám říkám, zastavilo auto, tak jako teď vy tam stojíte před barákem, stálo vždycky. No a už se semka hrnuli, bylo jich vždycky tak čtyři, pět. No co se věšlo do toho auta, čtyři, pět. No a v kuchyni rozrazili dveře a už to začlo. Oni totiž mluvili německy všichni, žejo, takže já jsem tenkrát moc tomu nerozuměla, co řvou, ale hlavně řvali. Mi to přijde tak hrozný jako dneska, jako když se dívám v televizi, když přijde do toho bytu to komando, a zrovna tak k nám chodili oni. Zrovna tak.

Q: A odnášeli odtud nějaké věci?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: Kdyby si vzali, ale oni všechno rozbili. Nevzali, nám nevzali nic. Ale rozbili hodně věcí.

Q: Říkala jste, že vám maminka zachránila život tím, že se nerozvedla. Byla to běžná praxe, zde u dalších rodin?

A: V Třebíči nevím, v Třebíči se myslím nikdo nerozvedl. Ale rozváděli se, samozřejmě. Protože my už jsme byli registrovaný, my už jsme měli se sestrou, já už jsem měla celou tu válku číslo. Jsme byli registrovaný. Ono, víte, až mě bere dneska hrůza, když vidím ty děti, jak chodí do školy a mají ruksaky. A já měla celejch těch pět let tady v tý skříni zabalenej ruksak a Hanka taky. A jak maminka kdy mohla, tak ty mý věci dala tý mladší, mně tam někdy něco sehnala. Protože jak jste měl jednou číslo, tak jak by vás zavolali, tak jste do tejdna šli. A my jsme sedmnáctýho května měly nastoupit. A představte si, devátýho bylo konec. Jako války. Takže to bylo takový štěstí, no.

Q: Já bych ještě zůstal u té vaší maminky, týkaly se i jí ty omezení, které se týkaly vás.

A: Ne, ne. Maminka mohla všechno. K doktorovi, vlakem, všechno. Všude.

Q: Musela nosit nějaké speciální označení?

A: Ne. Ne.

Q: A jak to bylo s vaším tatínkem po okupaci a začátku těchto represí? Jak se to dotklo jeho osobně?

A: No tak oni v první řadě tam, kde tatínek pracoval, tak tam přišla národní správa se tomu říkalo, to zabrali Němci, a jeho vyhodili, pochopitelně. No takže teď tady byla právě ta práce, když pak – já nevím, co pak ty dva roky ten tatínek dělal – nic, byl

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

doma asi, nebo já nevím. Vím, že tam mám nahoře vyřezanej ten nábytek, udělal mě divadlo. Byl strašně šikovnej, takhle tou pilkou, jak se to kdysi dělalo, tak mě tam začal vyřezávat divadlo. Takže to vím, že byl doma. Až pak v tom dvaadvacátým, když odešli tady z ulice ti židí, tak chodil a oni ty byty jako vyklízeli. Ale co do toho dvaadvacátýho dělal, ty dva roky, to nevím.

Q: Říkala jste, že jste se museli zaregistrovat někde.

A: V Brně. To se jelo do Brna.

Q: Vy jste musela též jet do Brna?

A: Ano. I Hanka, všichni. Maminka ne, ta jako, no ta nás vezla, byly jsme děcka, žejo. Tatínek, tatínek už byl zaregistrovanej. Nojo, zezačátku, to jsme tam jeli asi celá rodina.

Q: To se dělalo v Brně. Tady ne, v Třebíči. A to jste jeli sama rodina, nebo víc lidí?

A: Sami, sami jsme tam jeli.

Q: Můžete nám popsat, kam jste jela?

A: To nevím, to už si ne... Jestli tam byla taky židovská obec, tak na tu židovskou obec, protože dneska, když něco potřebuju, tak to mám všechno na tý židovský obci, oni to tam měli vedený.

Q: Takže tu registraci zařizovala židovská obec?

A: Ano. Židovská obec.

Q: Jak ta registrace vypadala? Vy jste dostala nějakou průkazku nebo?

A: Já vám nevím, nevím. Ale ta průkazka, já jí nemám, to když maminka umřela, tak ten jeden syn si to tam všechno pobral, já ne. Hanka se vdala na Slovensko, ta nebyla s náma v Třebíči, tak jak to vypadalo vám opravdu neřeknu.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Q: Vzpomenete si přibližně, kdy to mohlo být, ta registrace, kdy jste tam museli jet?

A: No tak než se začala nosit hvězda, tak to muselo bejt v tom, začala jsem v tom devětatřicet, čtyřicet, takže to muselo bejt v tom čtyřicátým, protože jsem ještě, to jsem ještě hvězdu nenosila, já jsem jí začala nosit až těsně v jednačtyřicátým, než jsem měla jít do školy. Tak v tom jednačtyřicátým v září se začala ta hvězda nosit. Takže předtím se tam muselo jet, než se asi ta hvězda začala nosit. V tom čtyřicátým. Asi v tom čtyřicátým. Protože do druhý třídy už jsem nenastoupila.

Q: Říkala jste, že jste měli sbalené ruksaky, ve skříni, připravené na odjezd. Kdy jste si zabalili ty ruksaky, nebo maminka vám je zabalila?

A: Maminka je zabalila, no tak věděla, dostali jsme číslo, a pak já nevím, tak ještě ten rok tak nějak, to nebylo. Ale pak jak šly tady ty transporty, jak musela jít babička, děda, ti tady bydleli taky v ulici, tak pak už se vědělo, že můžou zavolat a my půjdeme, to jste neměl nějak určený, kdy. Jak by zavolali, tak by se šlo. Proto jste to musel mít zabaleny. Jak pak byste to rychle hned zabalil. To taky tenkrát ty věci nebyly, ty šaty, to byly lístky, my jsme je neměly. S tím oblékáním to bylo nejhorší, protože po mně nosila všechno sestra, ta byla o čtyři roky jako mladší, jenže já jsem nic neměla. Z maminčiných šatů se na mě dalo přešít, ale horší byly boty. Já jsem neměla boty. Takže já jsem chodila jednou celý léto bosa, a pak jak už napadl sníh, tak jsem seděla doma a mohla jsem jít ven až z jara. Zás až se šlo bosej. Protože ty boty, to bylo nejhorší.

Q: Takže vy jste neměli nárok...?

A: Na nic. Jenom myslím na mouku, na chleba. Vím, že to byl jenom takovejhle plakát, ještě ho pak měla mamka doma, všude bylo jude, jude, jude. Ale tam nebylo

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

nic, maso ne, mlíko ne. Nic, jenom chleba myslím, mouka. Takový to, nej, abyste přežil.

Q: Takže maminka to nemohla koupit na sebe?

A: Ona dostávala, normálně. No dobře, ale čtyři lidi uživit s jedněma lístkama, to bylo těžký. Protože říkám, ono toho nebylo moc na jedny lístky, no a pak teda pro čtyři lidi. Proto jsem teď tak šťastná, já tolik jím. A všechno je.

Q: Já bych se teď vrátil zpět k těm transportům, o kterých jsme začali hovořit. Říkala jste, že jste dostali číslo.

A: Ano.

Q: Číslo to bylo to registrační? Nebo to bylo pak ještě něco jiného?

A: Registrační číslo, kterým jste se pak hlásil k tomu odchodu. To by vám to asi zavolali, tak byste šel, já nevím, určitě... Jak oni to dostali, já nevím, v devět hodin v gymnáziu, tady v Třebíči. Dva dny to trvalo, dva dny tam byli v tom gymnáziu, pak naráz šli.

Q: To, že jste měli sbaleno, vy jste věděli, že to předvolání k tomu transportu...

A: Že přijde.

Q: Jak dávali dlouho dopředu vědět?

A: No to nevím, jestli tejdén. Já nevím, jak tady tihle, co odešli, jak to dostali. No podívejte se, s tím se počítalo, každý s tím počítal. Takže každý byl na to připravený. Když to přišlo, tak to šlo rychle, no.

Q: A tušili jste, kam ti lidé, kam byste jeli?

A: Nikdo netušil. Nic jsme. Já nepochopím, jako tatínek byl takovej strašně chytřej, šikovnej, víte ono to bylo těžký. Že jako jsme neodjeli. Tak jako třeba hodně lidí

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

odjelo. Jenže tady byli ti staří rodiče. A oni židi strašně drzejí pohromadě. A tatínek jedinej z těch, oni byli tři, jako ještě měl bratra a sestru, a nechtěl nechat tady ty starý lidi sám, dědovi bylo osmdesát šest, babičce osmdesát čtyři. Dneska to není věk, ale babička vypadala strašně staře, takový ty sukně nosili ti lidi, až na zem, jupky. Takže je tady nechtěli nechat samotný. Takže si myslím, že kvůli rodičům tady zůstali. Jinak si to nějak nedovedu představit, proč.

Q: Zmínila jste, že velká část lidí odsud odešla. Kdy začali lidi odcházet odsud?

A: To nevím. Tak asi už v tom sedmatřicátým. Šestatřicátým. Osmatřicátým. Nečekali tak dlouho. Můj bratránek, ten byl jedinej a ještě žije, jako syn tatínkovy sestry, ten Julo, ten odešel v osmatřicátým, tak nějak jak se ještě mohlo, do Anglie. Tak ten jedinej odešel. A ten teda ještě žije, je mu už třiadevadesát.

Q: Jak to vlastně bylo s vaším tatínkem? On byl tedy vyhozen z práce, říkáte, že nevíte, co on přesně mohl dělat.

A: To nevím, opravdu nevím. Nějak nevím.

Q: A jaký byl jeho další osud?

A: No to mě byly... Já se divím, že měli ještě tu našu žabu, v tom sedmatřicátým. Tak mě bylo čtyři, pět let. Čtyřletý děcko neví, co ten tatínek dělal nebo nedělal. Ale vím, že byl doma. To vím. Že mi dělal to divadlo, že to vyřezával celej den, támhle u okna seděl. Ale z čeho jsme žili? Nevím, to nevím. Asi jsme měli peníze. Našetřený a z toho se žilo. Protože maminka nedělala. Ta byla doma.

Q: Jaký byl jeho další osud?

A: Tatínka? No tak jak už jsem vám říkala, tady vyklízeli domy, po těch, co museli odejít v tom dvaatřicátým.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Q: Já bych vás jenom teďka přerušil, pokud si dobře pamatuji z našeho minulého natáčení, zmínila jste, že byl někam odveden na práci.

A: Ano, tam na Sázavě, tam se stavěl železniční most, a oni odtud, onu tu bylo hodně techhle smíšených rodin. Asi deset. To byly ženy, ty se vrátili. Pak ty šli až v tom čtyřiačtyřicátým do Terezína. To byly zase opačný smíšený manželství, kde byly ženy. A ty, co kde byly chlapi, těch bylo taky hodně. Dvacet možná. A ti všichni odešli tam na tu práci.

Q: Tak teď jsme měli chvíličku pauzu, protože přišel váš syn na návštěvu, tak bych na to rád navázal. Říkala jste, že váš otec šel někam na práci s dalšími lidmi ze smíšených manželství, kdy on odešel na tuto práci.

A: Já vám to řeknu. V lednu čtyřicet tři. V lednu čtyřicet tři. Je tam všechny sebrali. Na tu stavbu, ne jenom mýho tatínka, všechny. Tam bylo na ně udání nějaký, tak je všechny sebrali.

Q: Mě zajímá, kdy on odešel odsud na tu práci, kdy to mohlo být.

A: Kdy tak to mohlo, v tom dvačtyřicátým, tady, oni odešli, vyklidili, nevim... No asi v tom dvačtyřicátým. Ve dvačtyřicátým. Jestli tam půl roku dělali nebo tak, protože v lednu už, čtyřicet tři, je tam odtud vzali pryč, jako ho zavřeli. Vezli je do Brna, protože z Brna dostala mamka balík, kde byla peněženka, snubní prstýnek, to vrátili. Víc nic. No myslím, jako nějaká ta legitimace, nebo jakou měl tu pracovní knížku nebo co. A víc nic. A v březnu čtyřicet tři už přišlo z toho Osvětimi, že je mrtvej. A jeden, jako po celej ten měsíc březen chodilo tady všem těm ženám to oznámení, takže všichni. Ani jeden se z nich nezachránil. A všichni v Osvětimi. Čili on odešel na tu práci k té Sázavě ještě před těmi transporty, nebo až po těch

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

transportech, co byli tady v Třebíči? Až po, vždyť vám jsem říkala, že ze začátku to vyklízeli. Po nich. Po těch, co odešli. Až to měli vyklizený, tak šel pak na tu Sázavu.

Q: Říkala jste, že to byli lidé ze smíšených manželství, byli tam ženy i muži?

A: Ano. Zase jako obráceně. Třeba ti Smržovi, ti všichni, ti se vrátili, protože ti muži pak byli zavření, až už na konci ještě ve čtyřiačtyřicátým, v září. Šla teta, ta byla právě z toho smíšeného manželství, jako ženy, ty šli na Hagibor do Prahy, z toho do Terezína. A chlapi zavřeli taky, jako, chlapi zavřeli do Postoloprta na práci. Do Postoloprta.

Q: Já jsem myslel, to když váš tatínek musel odejít na práci k té Sázavě. V té skupině byli pouze muži, nebo tam byly i ženy?

A: Ne, ne, jenom muži. Ty ženy tu zůstali, vám říkám, ty šly až na konci v tom čtyřiačtyřicátým do toho Terezína. A ti chlapi byli zavřený v těch Postoloprtech.

Q: A to byli všechno muži židovské národnosti? Ti, co šli, byli všichni židé?

A: A tamto byly zase všechno židovky.

Q: Přijížděl sem třeba tatínek na návštěvy, mohl sem jezdit?

A: Ne, ale myslím, že byl tady párkrát, jako za měsíc, on tam zas tak dlouho nebyl, ale ona tam za ním jezdila maminka. Protože ta jezdit mohla. Tak nevím, jestli se tam někdy někde sešli. Víím, že mamka odjela vždycky v sobotu a pak přijela.

Q: A nevyprávěla vám, co tatínek dělá, jak se má?

A: Ne. Víím, že tam stavěl železniční most, no tak kameny. Víím, že tam mamka donesla jednou obrázek, je tam někdo vyfotil, se tam stavěli pilíře na ten železniční most. A bydleli tam v takový dřevěný ubikaci. V barákách.

Q: Kdy jste viděla naposledy, tatínka?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: Na Vánoce, v tom čtyřiačtyřicátým. Ve dvačtyřicátým. Ve třiačtyřicátým už ho zavřeli, takže ve dvačtyřicátým na Vánoce.

Q: Zmínila jste, že předtím, než tatínek byl zavlečen na tu práci s ostatními lidmi ze smíšeného manželství, že zde proběhly v Třebíči transporty. Vzpomenete si, kdy jste třeba získala první informace o tom, že budou nějaké transporty nebo že se lidé musí někde shromáždit?

A: Ne. Až odjeli. My jsme ani nevěděli, o tom Terezíně se pak jako vědělo, protože oni mohli ještě, to bylo nejhorší, takhle známí, oni směli z Terezína požádat někoho a dostali, nám přišla taková známka a směl se jim poslat balík. Jenže to bylo tak těžký něco sehnat, protože my jsme nic neměli a ještě kdybyste měl poslat balík. Ale zase mamka když říkala, když konečně už někdo dostal tu známku a mohl teda ten balík poslat, no tak se po známejch snažila, tak se tam poslalo, třeba brambory. Ten pan Matějček chleba nám dal, jako bochník chleba, tak aby to mělo... Ono se to nezdá, ale deset kil, to je hodně, zabalit do balíku. Tak vím, že tam jsme ještě, že tam mamka ještě posílala do toho Terezína někomu balíky.

Q: Komu posílala ty balíky do Terezína?

A: Já nevím. To přišla adresa. Třeba je ani neznala, maminka. Tam zase si třeba asi řekli, že tady zůstala nějaká paní Benešová, na kterou by se mohli obrátit. Protože z jejich rodin tady nikdo nezůstal. Takže si třeba někdo vzpomněl, že to bylo smíšený manželství, že tady musel někdo zůstat. Takže vím, že... ale nejenom nám, to asi takhle těm smíšeným manželstvím víc lidí posílalo, aby se něco poslalo.

Q: Ještě k těm transportům, můžete mi říct, co vy sama si vlastně pamatujete, na to období, co odsud museli odejít lidé židovského původu?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: Akorát vím, že – jak bych to řekla – že babička s dědem nešli, šli tady ulicí, oni byli asi tady, si myslím, nevím, protože vím, že to šlo po té ulici, ale oni pak přes ten most a to už šli všichni seřazení, takže asi byl sraz tady u té přední synagogy. A šli do toho gymnázia. A babička s dědem, ono jich tady bylo víc takovejch, těch přes osmdesát, tak tady v jednom tom baráku udělali takovej jako lazaret, a ti teda nešli. Ty pak odvezli. Ti s nima nešli. Ti starší lidi.

Q: Kdy to bylo?

A: Oni šli v květnu myslím, devatenáctýho, tak nějak, května.

Q: Co jste vy sama viděla, jak jste?

A: Že akorát každý měl buď kufr, nebo kabele, a akorát tady v tom našem domě, tady vedle, tak byla Evička Kafková, jmenovala se – ta měla – tři měsíce to dítě bylo, takže vím, že maminka jim na to půjčila prádelní koš. Tak nesli to dítě v tom koši. To si akorát tak pamatuju.

Q: Vy jste je byla navštívit, když museli jít do transportu nebo jste je viděla, než šli?

A: Den předtím, večer, jsme se s nima se všema rozloučili. S babičkou. No a přitom ona jako pryč nešla, ta zůstala tady, jenže tam už to bylo zase hlídání, tam už jsme za nima nemohli. Přestože to bylo tady přes dva baráky.

Q: Čili oni dostali...

A: Povolání, že třeba čtrnáctýho, ten a ten den, v pátek nebo tak museli jít. A všichni se dostavili, nikdo nějak – kam byste utekl?

Q: Kolika lidí se to týkalo, zde v Třebíči v té vaší čtvrti?

A: No tak on už nikdo nebydlel ve městě, to už museli bydlet tady. Kolik? Tak dvě stě osmdesát jich bylo, ale to ještě možná tady z vesnice nějak. Takže takovejch těch dvě stě sedmdesát lidí. Tady, co šli do toho gymnázia.

Q: A to byla většina židovských obyvatel této čtvrti nebo to byli všichni?

A: Ne, většina, všechno. Oni bydleli tady. Pár jich bydlelo, tak jak vám říkám, co mělo ty obchody ve městě. Tak ještě z města taky někdo šel. Ale i ti, co měli ty obchody ve městě, tak bydleli tady.

Q: Víte, kdy to bylo, kdy se museli dostavit do toho gymnázia, jak jste říkala?

A: Já nevím.

Q: Jestli to bylo ráno nebo večer?

A: Ráno, ráno. Ve dne to bylo, ve dne. Tak asi v devět hodin, si myslím.

Q: Vy jste to viděla na vlastní oči?

A: Ano, tady z vokna, protože tady člověk má ty okna do ulice.

Q: Takže vy jste pozorovala z okna...

A: Jak šli. A už je člověk nikdy neviděl.

Q: Jak ti lidé vypadali? Co měli na sobě?

A: Nic moc, kabáty, byl to květen, ono ještě takový teplo nebylo, tak vím, že v těch kabátech, a tenkrát víte, nebyla ta móda taková lehká, jak byla dneska, takže všichni měli takový ty kabáty. No oni ti židi chodili všichni, já je mám tak v paměti, všechno tmavý, všechno v černým mě to přišlo, že oni byli takový černý, šedý, takový všechno to bylo takový smutný. I ti chlapi chodili furt v černým. Nevím proč. A to vám mě tak dost mrzí, já si tu naší ulici pamatuju takovou smutnou, jako ne špinavou, ale šedou, a teď když se tady ty baráky začínaj opravovat, tak oni je udělaj bleděmodrý,

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

bledozelený. To tady v životě nebylo, v týchletý ulici. Protože Waldsteinovi byli na zámku a ti nedovolili, aby to tady bylo takový veselý, pěkný. Ti chtěli furt, aby ti židi byli takhle. A ne aby si udělali barák zelenej, jak chtěli. Nevím, proč to chtěou tady dělat, takhle barevně.

Q: Vy jste tedy pozorovala tuto scénu z okna, byli nějak viditelně označeni ti lidé, co šli do gymnázia?

A: No měli hvězdu, pochopitelně, všichni. To, ježkovi voči, bez hvězdy se nedalo jít. To měl člověk strašnej strach, to by vás hned udal někdo.

Q: Měli nějaká zavazadla s sebou?

A: Měli. Kufr, kabele, to měli. Oni si směli vzít dvacet kil každej, tak co kdo unesl, tak to vzal. Nevěděli, na jak dlouho jsou pryč, já si myslím. Nevím, určitě si to tak nepředstavovali.

Q: Vzpomenete si třeba na nějaký rozruch, jestli byl hluk na ulici, nebo jestli bylo ticho.

A: Ne. Ticho. Opravdu ticho. Žádněj křik, ne. A ještě ti lidi, co takhle co, každej byl zalezlej, možná se takhle za oknem díval, nebo tak, ale bylo to takový opravdu decentní. Nebylo škaredý. Ne. Protože ti lidi tady s nima bydleli a ve shodě, tady se to nijak netřídilo. Nebo to jako, že by se nenáviděli, nebo tak, ne.

Q: Takže vy jste viděla v jiných oknech další lidi, kteří pozorují?

A: Ano.

Q: Třeba mával někdo na někoho nebo loučil se?

A: Ne. Ne. Ani nevyšel z baráku, že by jim ruku podal. Ne.

Q: Vy sama jste poznala některé z těch lidí, kteří šli v tom průvodu?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: No samozřejmě, všechny. Vždyť tady člověk bydlel v té ulici. Všichni chodili tady, oni se taky nesměli nikde pohybovat, tak se pohybovali tady nebo na tom Hrádku. Nikam jinam člověk nešel. Ani do města se nechodilo. Protože tady v Třebíči Němci nebyli, ale byl tady Hitlerjugend. Ti bydleli tady ve škole, v sirotčinci, a ono vám to stačilo, když tady chodili, pochodovali... Oni chodili tady do Slávie, jak je teď ten grandhotel, tam chodili na obědy, na večeře, na snídaně, takže oni se furt pohybovali ve městě. Ty kluci. Takže člověk se jich bál. My jsme do ulic nešli.

Q: Co mohli udělat takhle lidem?

A: Ty děcka ne, nikomu neublížili, to ne. Ale tak člověk se jim vyhnul nějak, nepřišel s cizíma do styku. Oni tady lozili takhle. A my jsme ve městě ani nemohli nic nakoupit, protože ty lístky byly označený a to jsme měli jenom jeden obchod a ten tady v ulici. Nikam jinam jste s těma lístkama nemohli jít nakupovat, jenom tady. V té ulici.

Q: Říkala jste, že jste poznala řadu lidí, kteří museli jít do toho transportu, můžete vzpomenout na jména těch rodin, koho jste třeba vy sama viděla, jak tady procházel pod oknem?

A: No tak naproti bydleli Furstovi, já nevím, kdo bych vám, Lederovi, těch tady, ty jména, nevím...

Q: Jestli si třeba vyloženě pamatujete, že jste poznala nějaké rodiny, které procházely pod oknem vašim?

A: No myslím všechny, ty, co tady bydlely, všechny. Jenomže to bylo všechno dospělí, tady bylo málo dětí, to byli vesměs dospělí. Se mnou starej byl akorát Hali Grasnerů, tomu bylo tak jak mně. O dva roky možná byl starší. Pavel Frýdů, ten žije,

ten se jedinej z tý rodiny Frýdový zachránil, ten teďka dělá předsedu náboženský obce v Brně, Pavel Frýdů, ten se vrátil. Ale jinak z těch, ani jedno dítě, akorát ten Pavel.

Q: Koukala jste se sama z toho okna, nebo celá rodina koukala ven?

A: Ne, nikdo jsme se nekoukali. Akorát naše žaba, jako Hanka, říkala, to už si nepamatuju, ale říkala maminka, že s nima ještě šla, i když šli ještě po tom mostě. Ona nenosila hvězdu, tak mohla chodit. Takže s nima jako šla až k tomu gymnáziu. Po chodníku jako že s nima šla. Ale jinak nevim.

Q: Vaše sestra?

A: Sestra. No té bylo pět. Měla tam známý, no, tady, co jste... To byli třeba ti sousedi, co měli tu malou holčičku, takže říkala maminka, že s nima šla až k tomu gymnáziu. Protože ona, jak jste nebyl označenej, tak si vás nikdo nevšiml. Jenže s tou hvězdou jste byl na dálku vidět.

Q: Vy jste již zmínila, že vaši prarodiče, vaše babička s dědou, nemuseli do toho gymnázia, ale...

A: Ne, ti zůstali tady, takovej lazaret udělali jako. Takže ti tam byli možná tak tejdén a pak je taky odvezli. Všechny pryč.

Q: Byla jste je navštívit?

A: Ne, tam jste nesměl. Tam byli Němci, tam se nesmělo dovnitř. Asi jim tam vozili obědy. To nevím. Ale s nima nešli, to ještě tejdén tady byli.

Q: Viděla jste, když odsud odcházeli nadobro?

A: Ne. Ne. Ty nevím. Babička už těžko chodila, děda taky, tak asi je odvezli, já myslím, že autama. Jestli nákladníma nebo jestli jakýma... nevím. To opravdu nevím,

jak je dali odtud pryč. Ale vím, že s nima nešli. Že ještě tady byli týden. Že se maminka nějak snažila a nešlo se tam dostat.

Q: Když jste pozorovala vaše sousedy, jak odsud odchází na to stanoviště v gymnáziu, byli na ulicích i nějakí Němci?

A: Nevím, já jsem dál nešla, já jsem byla jenom v baráku, já jsem nemohla jít s nima.

Q: Já vím, ale jestli jste třeba z okna viděla, jestli na to dohlížel, jestli dohlížel někdo na...

A: Nevím, opravdu nevím. Tady ta ulice vidíte, že je ouzká a jestli měli sraz tady za rohem tak tam já už neviděla. A ven jsem absolutně nešla, ne. Ne!

Q: A nějaký rozruch nebo povely v němčině jste zaregistrovala?

A: Ne. Víam, že bylo hrozný ticho a že šli. Nebylo kolem toho tady žádný takový, že by tady lidi chodili venku, stáli, dívali se. Ne, každej byl zalezlej. Ale třeba tady jak já bydlím, tam bydleli všichni židi, tady nebydleli normální, to se nastěhovali, až oni odešli, tak pak národní výbor přiděloval ty byty, pochopitelně. Takže tady nikdo nebydlel. Tady ve všech těch barákách byli jenom židi.

Q: Jaký byl jejich další osud, jak dlouho zůstali v tom gymnáziu?

A: Dva dny. A pak šli na nádraží a vagonama je odvezli. Pak šli vagonama. To taky nevím, já jsem to neviděla. Ne, ani na to nádraží jsem nešla. Nikdo, z naší rodiny nikdo.

Q: A říkala vám maminka třeba co se děje, nějak vám to vysvětlovali, co se děje?

A: Ne. Šli pryč, šli pryč. Neříkala. Oni mysleli, že jsou na práci někam, že než se ta válka přežene, že to zase bude dobrý. Tak to nějak si mysleli, já to jinak nepochopím.

Oni opravdu si mysleli, dobře, oni si všechno vzali, tak co by ještě víc chtěli, je

nenapadlo, že jich život, žejo. Tak když jim všechno sebrali, tak si mysleli, že někde budou pracovat, že to jednou třeba skončí a zase bude dobře.

Q: Pamatujete si na to, jakým způsobem se s vámi rozloučila babička s dědou?

A: Ne. To už si nepamatuju. Ale vím, že byli strašně starý. Já jsem dneska taky babička, prababička, ale to byla úplně jiná babička. Ti byli tak staří. Měla takovej dlouhej cop, večer si to sundávala a ráno si to motala kolem hlavy, taková stará babička. A děda taky, takovou papachu nosil na hlavě, hůlčičku... Opravdu byli tak staří lidi, že dneska my jsme opravdu úplně, úplně jiný, jak tenkrát byli ti staří lidi. Když jste je viděl, jak tady chodili, tak to byli opravdu staří lidi. My jsme dneska takový fajn.

Q: O tom dalším osudu těch lidí, co byli odsud odvedeni, dozvěděla jste se ještě za války, že byli v gymnáziu a že šli na vlak?

A: No o tom se tak nějak ne... Vědělo se, že jsou v tom Terezíně. Tam bylo jako dost těch známejch, že jsou jako v tom Terezíně, vám říkám, že když přišla ta známka, tak se vědělo, že tam jsou. Tak jsme si říkali, jsou zavření, tak maj hlad, no. To už můžete si myslet, jako ve věznici, no. Takže se snažilo, co se mohlo, se jim ten balík poslat. Ale odtud jdou ještě dál, že je Osvětim, to jsme nevěděli, opravdu ne. Až teda najednou přišel tatínkův ten, že jako byl v Osvětimi. Ale jinak, že šel dál, to jsme nevěděli. My jsme nevěděli, kam šel z toho Brna. Jestli někde ještě byl, ale v Terezíně už asi ne. Protože to bylo v lednu a březnu, vždyť to máte ani ne tři měsíce, takže ten šel určitě hnedka, hned šel do plynu.

Q: Takže většina obyvatel vaší čtvrti odtud byla odvedena? Co se stalo s jejich majetkem a s jejich příbytkama?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: To se tady právě, jak vám jsem říkala, to se likvidovalo, to ty ženy z toho smíšenýho manželství, co teda nešly taky pryč, tak chodili barák po baráku to brali a balily ty všechny věci. Protože všechno zůstalo na místě, jenom lidi odešli. Takže porcelán, sklo, to se všechno balilo do beden. A všechno vždycky každě den pod dozorem gestapa, to vždycky přijeli. To bylo to nejhorší, protože tady pořád byli, a odváželo se to do tý Jihlavy. Všechno se odvezlo, tady nezůstalo vůbec nic. No a museli bejt pod dozorem, protože kdyby si náhodou někdo něco vzal, nebo co. Ono už tam žádný jako, no... Rosenthal a takový ty drahý porcelány, to tam třeba zůstalo, to nešlo dát pryč. Ale zlato, fotoaparáty... My jsme měli i kameru, všechno, to všechno bylo pryč, to se muselo odevzdat, takže už tam nic takovýho cennýho, kožichy. To už jsme nic takovýho v baráku neměli.

Q: Vy jste tyto věci už předem museli odevzdat?

A: Ano, byl soupis a všechno jsme museli odevzdat. Maminka kožich, krom snubního prstýnku všechno. Nesměla mít zlato, nic. Kožich měla taky pryč, všechno.

Q: Kdy to musela odevzdat?

A: Nevím. To nevím, ale neměli jsme to. Vím, že se, že tatínek akorát musel spíš se odevzdat, protože ještě Hanka, já jsem si nechala teďka, protože jsme... Oni nám sebrali kameru, tatínkovi sebrali všechno. Ale ty filmy natočený, ty mě všechny zůstaly. Takže teďka mi je jeden pán přebral na to kolečko stříbrný, takže já si to můžu pustit, to je strašně hezký, takže já je mám teďka všechny, nejsou to fotky, je to velkej film, toho mám. Takže vím, že to jako jsme měli. A tatínek ještě tu mou sestru v sedmatřicátým, když se narodila, tak je tam, jak se narodila. Takže v osmatřicátým

byl příkaz to všechno odevzdat. Protože pak už jako nemám žádný další film, jako nic. Takže to bylo v tom osmatřicátým. Ještě předtím, než se začala ta hvězda nosit.

Q: Kdy začalo to vyklízení a shromažďování toho majetku z těch pouštěných...?

A: Hned, jak je odvezli. Hned, během tejdne tady byli. Jak odešli, tak se to už začalo dělat.

Q: Vaše maminka, ta musela rovněž pracovat?

A: Ne, ne. Jenom ty ženy, jako ty židovky, tam jiný lidi nebyli. Ze začátku, jak jsem vám říkala, jim dělal tatínek ty bedny, jako ti chlapi, co tu zůstali, než šli na tu Sázavu. Tak jim stloukli bedny a oni to do toho dávali.

Q: Takže váš tatínek musel...?

A: Taky to vyklízeli. Ale tam žádný cizí lidi nebyli, jenom možná pak řidiči, co to odváželi autama. Protože my jsme měli auto, to pak taky... No my jsme neměli pak nic. No a furt ještě všechno měli málo. No a víte, to jako děcko, mě jenom pak mrzelo, že třeba po válce, tady byly německý rodiny, tak maminka... Ani rádio jsme nedostali, kdyby aspoň bejvali od těch Němců, co zase likvidovali baráky těch Němců, pochopitelně, ale mamka nedostala nic, ani rádio, ani nějaký foťák, nedostala nic. Nic jsme nedostali, tak. A já myslím, že maminka proto odešla z Třebíče. Tady nechtěla bejt.

Q: Říkala jste, že to vyklízení nějakým způsobem řídilo gestapo. Jak víte, že to bylo gestapo.

A: No tak podle oblečení, SS, já nevím, byli nějak označený. No byli to Němci, to víme, protože vám říkám, už v těch koženejch, no. A hlavně Jihlava, oni přijeli vždycky autama a tam byla Jihlava. Ty jejich černý auta, to člověk je poznal.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Q: A vy jste viděla, jak sem přijíždějí po odchodu té většiny osob, vy jste je viděla, jak organizují?

A: Podívejte, my bydlíme na kraji té ulice, žejo, takže absolutně jak bylo tohle jejich černý auto sem, tak absolutně, my jsme nešli ven. Já jsem nesměla ven, mamka řekla, „Dneska budeš sedět doma,“ a tím to skončilo. Protože bych zase vyšla na ulici s tou hvězdou. Naše žaba ne, ta lítala tady po ulici celý dni, ale já, jak se to tady dělalo, tak jsem byla pořád doma. Mamka nechtěla, abych chodila ven, abych jim nebyla na očích, tak nějak. Protože... No a teď zas říkám děckám, každej říkal, ty ses měla, tys nemusela chodit do školy, já vám řeknu, to bylo nekonečnějch pět let, když člověk nikam nesměl, když se muselo bejt pořád doma. Vždycky říkám, buďte rádi, že můžete chodit do té školy. Proto já i teď chodím do škol a říkám to těm dětem. Že každej si myslí, že když nejde do školy, je to dobré, ale věřte mi, že ne. A ke všemu ještě sú blbá, nic neumím, víte to je tak hrozný. Já jsem se museli pak tolik učit a ty i neumím dodnes.

Q: Ještě bych se vrátil k tomu, jak vás tatínek musel pomáhat s tím balení toho majetku. Jak dlouho dělal tuto práci?

A: Já vám nevím právě, mně to je tak nějak, poněvadž oni šli v květnu, ve dvačtyřicátým... A tatínek už v tom třičtyřicátým dělal tam, když ho tam sebrali, takže tady to asi netrvalo dlouho, asi jednom tak tři, čtyři měsíce, a pak šli tam. Poněvadž tam taky nebyl dlouho.

Q: A vy jste teda říkala, že on stloukal nějaké bedny.

A: Ano. Na ty věci. Ony z těch baráků se pak vynášely jenom bedny. Poněvadž to měli ještě roztrídění, jako šatstvo, porcelán, prádlo, hrnce. To všechno tam, no já bych

to chtěla vidět tady, kdyby to měli všechno balit, ono se vám to nezdá, ale ty baráky tady byly hluboký, velký. To víte, že všude byl majetek. Ne třeba u naší babičky, ale i tam byly věci, no ale starý, tady bydleli hrozně starý lidi. A ty cennosti už byly pryč, tak to já nevím, kam to dávali, tak si to zas asi roztřídili, co bylo pěkný, nebylo pěkný.

Q: Takže vy víte, co se stalo s tím majetkem?

A: Nevíme, to odvezlo se do Jihlavy. A kam to šlo z Jihlavy, to nevíme, jestli třeba do Německa, který bylo bombardováno, jestli to někomu dali, nebo... nevím. Taky tady byli ti národní hosti, se tomu říkalo, tady taky ještě bydleli s náma, tady byla rodina se dvouma děčkama.

Q: Za války?

A: Za války.

Q: Co to bylo za rodinu?

A: Nevím, vůbec nevím.

Q: Češi, Němci, Židé?

A: Oni to byli Němci, Němci, Němci. Ale když zjistili, že nosím hvězdu, tak od nás brzo vypadli, asi tady nechtěli bejt. Ten nám tam usnul.

Q: Takže k vám do domu byla nastěhovaná nějaká německá rodina?

A: Ano. Ale žena s dětma. Jenom žena. Tady nebyli dlouho ale, myslím měsíc.

Q: Oni vám platili nějaký nájem?

A: Ne, nic. Tam s maminkou si vařily něco na sporáku. Oni myslím, jak se pak bombardovalo, tak to semka dávali. Víc jich tady bylo, v tý ulici.

Q: Jak víte, že byl ten materiál, který tady posbírali po lidech, co museli odejít, že byl odvezen do Jihlavy?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: No protože to byly značky toho auta, tý Jihlavy. No možná jeli s nima někam pryč, ale já si myslím, že do tý Jihlavy. Protože to dělali Jihlaváci. Takže určitě to šlo do Jihlavy, kam by to šlo jinať?

Q: Tak si dáme pauzu.

Ted' jsme si dali chvíli pauzu, protože zvonil telefon, tak bych rád navázal na ten náš rozhovor. Jak dlouho vlastně trvala ta konfiskace toho majetku, jak dlouho to mohlo trvat?

A: To netrvalo dlouho. Do konce roku. Akorát do konce roku, toho dvačtyřicátýho, protože hned se pak sem zase stěhovali lidi.

Q: Čili to byl květen, jestli se nemýlím.

A: Ano.

Q: Od května...

A: Do těch Vánoc, a pak už se to hnedka pronajímalo. Nezůstalo to dlouho prázdný.

Q: Kdo sem přišel, do těch prázdných domů?

A: Hlavně byly upřednostněný rodiny s dětma, třeba ty, co jich měli deset. Naproti tam bydleli Novákovi, ti jich měli pět. Takže ti lidi, kteří tenkrát, to byly takový chudý, bych řekla, hodně chudý rodiny, který bydleli třeba v jedný světnici s těma dětma, takže ti dostali ty byty.

Q: To byly české rodiny, nebo německé?

A: České. To byly český rodiny. Takový zasloužilý matky, protože měly tolik dětí.

Q: V našem rozhovoru před třemi týdny jste zmínila několik jmen lidí, které jste poznala, kteří šli v transportu. Zmínila jste Spirovi, Zubákovy, Sychrovy...

A: Ano.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Q: ...Babičku. To jsou lidi, které jste viděla, když šli, nebo?

A: No jsem tady s nima žila, znala a šli. Šli, opravdu šli. No všichni, nemohl, nikdo neutekl. Nemohl, kam by utekl? Řekněte mně, já nevím, kam by se dalo utýct. Oni vám měli napsanýho a všechno, to pak ta rodina, kdyby se třeba tatínek ztratil, tak jsme to odnesli, tak by nás zavřeli, žejo. To nešlo utýct, oni vás měli... Ať byli ti Němci jaký byli, tak oni měli ve všem takovej pořádek, oni měli všechno tak sepsaný, tam se nedalo něco zatajit nebo nedalo... Věřte mi, že ne. Když třeba, jak byl soupis, že musíte dát to zlato a všechno, no tak vám pak přišli celej barák probrakovat, tak já nevím, kam byste to ukryl. Oni nám celou půdu rozvrtali, dokonce celej dvůr musela nechat mamka vydláždit, že máme ukrytý zbraně. No já nevím, kdo jak na tohle... Nesmysly, že my jsme měli zbraně. Víte ale, oni vždycky si něco našli. Vždycky.

Q: A kdo tady vlastně mohl zůstat? Kdo neodešel do transportu?

A: Jenom to smíšený manželství. Ze strany jestli tam byla žena nebo muž. To smíšený manželství, to nešlo. Až pak, pořád dál, víte ono se to nešlo asi všechno u nich na ráz. Oni to brali všechno postupně. Prvně brali teda celý rodiny židovský, pak brali to smíšený manželství, kde byli chlapi, pak brali ty ženy, a pak nakonec by vzali děti. Oni to brali opravdu postupně. Všechno postupně, jak to měli naplánovaný.

Q: Takže tady po tom hlavním transportu většiny lidí, byl ještě někdo odsud zavlčen do Terezína nebo jinam?

A: Pak už ne. Ne. Pak už akorát tam ty chlapy vzali, přímo z toho pracoviště, a tady ty ženy dostaly taky předvolání, protože byly taky registrovaný. Taky dostaly předvolání a šli do Prahy do Hagiboru, je měly jakoby pozvaný, já myslím, ale ty tam jeli ne jako všichni. Asi dostali na ten den do Prahy, na ten Hagibor, a z Hagiboru šli do Terezína.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A tam skončily, on už byl konec války, tam šly na podzim. Někdy v září, a v květnu už byl konec, tak ty se tam zachránili všichni. Neodsunuli je už dál. Takže zůstali v tom Terezíně.

Q: Kdy to mohlo být, v které době je odvezli odsud do toho Hagiboru?

A: No vám říkám, v tom čtyřiačtyřicátým v září, na podzim. A jak dlouho byly na tom Hagiboru, to já nevím, třeba než je tam všechny ze všech to... Třeba měsíc, a pak šly do toho Terezína. Protože vím, že strejček si pro tu tetu jel, když byl konec, do toho Terezína. Že byly v Terezíně. Škrábaly tam slídu, tak se z těch spadlých letadel, nebo co, škrábala se tam slída. Jako tam pracovali.

Q: Během našeho rozhovoru jste zmínila, že vy jste měly jít někdy v květnu.

A: Ano. Ano, sedmnáctýho května.

Q: Vy jste dostali nějaké vyrozumění?

A: To bylo vyrozumění, ano.

Q: Můžete mi říct, vám to oznámila maminka, nebo jak jste se to dozvěděla?

A: Ne, až pak. Mamka nám nic neřekla. Ne, nevěděli jsme to, až bylo po válce, jako až bylo toho devátýho května, tak říkala, ježkovy voči, holky, zůstaly jste mně.

Předtím jsme to nevěděli, že bysme měli jít. Ne, mamka nám to neřekla.

Q: A víte, od koho dostala to předvolání?

A: Ne. Ne, nevím. Ne.

Q: A to jste tam měli jít všichni nebo jenom...

A: Tady kdo ještě zůstal. Tady ještě zůstala ta, myslím, Alenka Korcová, Mína

Valíková, ještě tady zůstalo jich pár, těch dětí. Bydleli ne tady, ne v naší ulici. Ty

bydleli jako venku. Z města ven, jako. No ve městě. Korcovi bydleli tam v domcích, ti bydleli tam na náměstí.

Q: Říkala jste vlastně, že tím, že se maminka nerozvedla s vaším otcem, že vás zachránila. Co jste tím myslela?

A: No že jsme nešly hnedka pryč, poněvadž kdyby se maminka rozvedla, tak jsme šly tím hlavním transportem s tatínkem pryč. To sme v tom dvačtyřicátým šly. Protože tatínek byl žid. Já a ta naše žaba, ta by šla s náma samozřejmě taky. Tím jako jediné, že maminka se nerozvedla, tak jsme zůstali, jako rodina.

Q: Kdo se vlastně vrátil, z těch lidí, co tu byli před válkou a byli odsud odvečeni?

A: Vrátilo se deset lidí, z tý hlavní, z toho hlavního se jich vrátilo deset. To byli tři Frýdovi, s tím synem, s tím Pavlem, jak jsem vám říkala, že je teďka v Brně na obci, tři Lederovi, tak to je šest, Herta Gasnerová, pan Neumann, paní Horáčková, a Najman – Neumann. Tak deset se jich vrátilo. Z Třebíče deset.

Q: Měli třeba nějaký problém získat zpět to obydlí, ve kterém bydleli?

A: Byl to problém, věřte mi, nezachovalo se nějak město k těmhle lidem, podle mě, dobře. Když přišli, neměli vůbec kde bydlet, tak bydleli v hotelu, ta paní Horáčková si tam pak vzala číšníka, jak bydleli v tom hotelu, protože oni nic neměli. Ti lidi přišli a nikde nic. V těch jejich barákách bydleli lidi, no tak tam je nevzali, mezi sebe nějak, no tak. A ta Herta Coufalová, ta se vdala taky hned brzo, měla rodinu. Ta bydlí v Šumperku, odstěhovala se z Třebíče. Pan Neumann ten bydlel v Praze pak teda, protože ty byty byly znárodněny, žejo, takže teprve ti lidi tyhlety byty dostali až teďka v restituci nazpět. To bylo zebraný.

Q: Tak já vám děkuji mnohokrát za váš rozhovor.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

A: Není zač. Když to ještě vezmete, tak já jsem byla děcko, ale přece jenom člověku něco v té hlavě zůstane, žejo. Ale jinak ještě nevím, co bych vám řekla, nebylo to hezký. Už to nejede jo, už je konec?

Q: Můžete něco ještě říci, jestli chcete.

A: Že, nevím už ani, co jsem chtěla říct. Že jako, je to těžký, on člověk víte, třeba zrovna já jsem to měla špatný, protože celou tu válku člověk nesměl mluvit, musel bejt takovej. Jen ta válka skončila, tak přišli komunisti, a bylo to to samý. Protože ten bratránek, když maminka se podruhá vdala, a měla tma děti, že si nás veme jednu na vychování do té Anglie. No já jsem rozhodně nechtěla. Protože jsem neuměla, ten strejče si mě jako, no jako adoptovali, ne jako jménem, byla jsem u nich, protože byl nás poručník, za války jsme museli mít poručníka, tak ten se se mnou opravdu dřel a učil. Já jsem neuměla nic, já jsem měla jenom vemte to, z první třídy. Šla jsem z první třídy a to jsem měla ještě tabulku, to se psalo na tabulku. A šla jsem do druhý měšťanky, kde byla algebra už a zlomky. To si nikdo nedovedete představit. A psát, já jsem, maminka se se mnou neučila, celejch pět let, já jsem se neučila. Já jsem uměla akorát počítat, víc nic.

Conclusion of Interview

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.